

Zapiši v zvezek:

Glasnost v notnem zapisu označimo z:

ff – fortissimo = zelo glasno

f – forte = glasno

mf – mezzoforte = srednje glasno

p – piano = tiho

NOTNE PAVZE

CELINSKA PAVZA visi na črti in traja 4 dobe.

POLOVINSKA PAVZA leži na črti in traja 2 dobi.

ČETRTINSKA PAVZA je kot narobe obrnjen Z in traja 1 dobo.

OSMINSKA PAVZA je kot številka sedem in traja 1 dobo.

BRENKALA

LIRA

je eno najstarejših glasbil s strunami, ki danes simbolizira in označuje glasbene prireditve. Na liro so izvajalci igrali s prsti, tako da so brenkali po strunah.

HARFA (harfist)

je staro in dragoceno strunsko glasbilo, ki je še dandanes razširjen kot solistični in orkestrski inštrument. Ima zelo velik tonski obseg. Strune so zaradi boljše preglednosti obarvane modro in rdeče. Harfa ima tudi pedala, s katerimi je mogoče tone posameznih strun zvišati.

KITARA (kitarist)

je najbolj znan inštrument s strunami. Namenjena je solističnemu igranju ali pevskim in instrumentalnim spremljavam. Slišimo jo tudi v raznih instrumentalnih sestavah. Ni pa inštrument simfoničnega orkestra.

Zgradba kitare:

- vrat, vijaki za uglasjevanje strun, prečke na ubiralki, ubiralka s šestimi strunami, resonančni trup z odprtino, kobilica

(glej DZ)

GODALA

Družina godal je dobila svoje skupno ime po načinu igranja z lokom, s katerim izvajalec vleče ali gode po strunah. Od tod tudi slovensko ime **GOSLI**.

Glede na strune lahko godala uvrstimo tudi med strunska glasbila. V družino spadajo štirje instrumenti, ki so na videz enaki, ločijo se po velikosti. **Manjši kot je instrument, višje zveni.**

Družino sestavljajo:

- **VIOLINA,**
- **VIOLA,**
- **VIOLONČELO,**
- **KONTRABAS.**

Sestavni deli godal:

- resonančno telo, vrat, 4 strune, kobilica, zvočnici, vijak za uglasitev strun, polž, lok

VIOLINA (violinist)

zveni najbolj visoko in je najmanjši instrument med godali.

Njena zvočna barva je svetlejša.

VIOLA (violist)

zveni nekoliko nižje in je večja od violine. Njena zvočna barva je temnejša.

VIOLONČELO (violončelist ali čelist)

je tretje godalo po velikosti, nanj se igra sede.

KONTRABAS (kontrabasist)

je največje godalo po velikosti z najnižjim tonskim obsegom.

(Glej DZ)

Ustvarjanje snovi:

RENESANSA

(15. in 16.stol)

Renesančna vokalna glasba

Obdobje **HUMENIZMA in RENESANSE** je doživelo svoj razcvet v glasbeni umetnosti v 16. stol.

Ljudje so se začeli zanimati za naravo in svoje lastno bivanje. Ker je bil poudarek na človeku se obdobje imenuje humanizem.

To je bilo obdobje trgovanj, drznih popotovanj in pomembnih znanstvenih odkritij. Kmalu po iznajdbi tiska je bilo mogoče z njim širiti tudi glasbene zapise.

Umetniki so odkrivali nove načine izražanja. Navdih in oporo so iskali v antični tradiciji. V ospredju je bila posvetna pesem z ljudsko občuteno melodijo.

Uveljavi se **HOMOFONIJA** – večglasje v katerem je **ena melodija glavna, ostali glasovi pa jo s svojim večglasjem dopolnjujejo**.

Kljub temu pa se ohrani tudi **POLIFONIJA** – **vsi glasovi enakovredni in se med seboj prepletajo**.

Obdobju renesanse rečemo tudi obdobje razcveta vokalne glasbe ali zlata doba zborovstva.

Najpomembnejši obliki cerkvene glasbe sta bili:

- ✚ **maša** – glasbena oblika z več deli, ki vsebuje speve krščanskega bogoslužja,
- ✚ **motet** – večglasna vokalna skladba z duhovno vsebino v latinščini.

Med posvetnimi pa:

- ✚ **madrigal** – je večglasna skladba s posvetno vsebino,
- ✚ **šanson** – 3 do 6 glasna francoska družabna posvetna pesem,
- ✚ **nemška družabna pesem** – glavni glas v tenorju, tenorska pesem.

Skladatelji:

- **Jean Ockenghem** (maše)
- **Josquin des Pres** (motet)
- **Orlando di Lasso** (največji mojster moteta)
- **Giovanni Pierluigi da Palestrina** (največji mojster maše)
- **Thomas Morley** (angleški madrigal)

Skladatelji so svoja vokalna glasbena dela zapisovali v **MENZURNI NOTACIJI** (glej DZ).

Naapiši:

GLASBENA ROMANTIKA

beseda romantika = roman

- 19. stol.,
- pojavijo novi izumi,
- revolucije (meščani in delavci – himna **Internacionala**)
- umetniki so lahko svobodno izražali svoja čustva in misli, saj se glasba dokončno osvobodi vpliva cerkve.

V **romantični umetnosti** sta prevladovala čustvo in domišljija. Njeni ustvarjalci so izkazovali romantične težnje z:

- ✓ izrazitimi spevnimi melodijami,
- ✓ raznolikimi ritmi,
- ✓ bogatimi sozvočji,
- ✓ novimi orkestralnimi barvami (novi inštrumenti),
- ✓ novimi oblikami in vsebinami,
- ✓ prvinami ljudske glasbene zapuščine.

Ludwig van Beethoven (tretje ustvarjalno obdobje)

Ludwig van Beethoven je v svojem zrelem ustvarjalnem obdobju razširil glasbene izrazne možnosti in z njimi napovedal nov slog imenovan **romantika**.

Primer zanjo je njegova **9. simfonija**, polna čustev in zanosa. Beethoven, ki je bil že tako gluhi, da ni mogel slišati niti ene note od vse glasbe, je vseeno vztrajal, da bo delo sam tudi dirigiral. Že takoj prva izvedba je doživela velikanski uspeh. Deveta simfonija je višek Beethovnovih domišljij v simfonični obliki.

V njenem sklepnem stavku (**4. stavek 9. simfonije**) je skladatelj uglasbil besedilo nemškega pesnika Schillerja – **Oda radosti** (evropska himna).

Slovenska glasba v 2. polovici 20. stol

Pri nas je nekaj povojnih let bila najbolj sprejemljiva glasba v stilu **neoklasicizma** in **pozne romantike** ter ljudska glasba.

Uspešno delujeta **operni ustanovi** v Ljubljani in Mariboru.

Vedno večja kakovost **orkestra Slovenske filharmonije** in **Simfoničnega orkestra RTV Ljubljana**.

Osrednji center postane leta 1982 zgrajeni **Cankarjev dom** s številnimi dvoranami. Njegova največja se imenuje **Gallusova** in sprejme več kot 1500 obiskovalcev.

Predstavniki mlajše generacije so se združili v skupino **Pro musica viva**, ki je delovala od leta 1960.

Skladatelji in njihove znane skladbe so:

- Jakob **Jež**: **En ten tenera** za otroški pevski zbor,
- Ivo **Petrič**: **Tokata iz koncerta** za tolkala in orkester,
- Alojz **Srebotnjak**: **Slovenski ljudski plesi** za orkester,
- Igor **Štuhec**: **Zvočni pogovor** v izvedbi tria Pro Musica nova,
- Darijan **Božič**: **Tokata iz treh skladb za Garrya Mulligana**,
- Lojze **Lebič**: **Poletje** za mladinski pevski zbor.

Danes so slovenski skladatelji združeni v leta **1945** ustanovljenem **Društvu slovenskih skladateljev**, ki šteje preko 100 članov. Društvo skrbi za izvajanje del skladateljev, ukvarja pa se tudi z založniško dejavnostjo, saj izdaja **notno gradivo** in **zvočne posnetke**.